

การบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน
ลุ่มน้ำแม่กลอง

Homestay' Management for Community Identity and Income of
Mae Klong River

พระครูศรีปริยัติวิธาน¹, พระมหาสายรุ้ง อินทาวุธ², พระไกรสรัง ปณณวชิโร³

Prakrusripriyatthivithan, Pramahasairung Inthavutho, Prakairung pannavachiro

จรรย์ส บุคตาพงษ์⁴, ธีรังกูร วรบำรุงกุล⁵, วิญญู กิณะเสน⁶

Chamras Buddapong, Theeragngkoon warabamrunkul, winyoo kinasen

กิตติคุณ ภูลายยาว⁷, กุสุมา สุ่มมาตร⁸

Kittikul Poolaiyow, kusuma summart

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง 2) เพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมในการการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง 3) เพื่อแสวงหาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นการบริหารแบบเครือข่าย ระบบเครือข่าย มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดการแบ่งงานแก่สมาชิกในเครือข่าย ไม่นับเรื่องผลกำไรเชิงธุรกิจ ให้บริการด้วยความเอื้อเฟื้อจริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยแลกเปลี่ยนสร้างความคุ้นเคยกับผู้มาพัก เสมือนเป็นญาติ พี่น้อง มาเยี่ยมเยียนดูแลความปลอดภัย ปล่อยให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนตามอัธยาศัย เป็นการให้บริการตามกำลังที่สามารถจะกระทำได้โดยใช้หลักความพอเพียง ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเครือข่ายและมีศูนย์กลางการประสานงานในการ

¹ป.ธ.6.,M.A., Ph.D., อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

²ป.ธ.7,Ph.D. , อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³Ph.D., อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁴ป.ธ.6.,ดร.,อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

⁵ป.ธ.6.,ดร.อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁶ป.ธ.6.,ดร.,เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

⁷ป.ธ.4.,กศ.ม.,อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

⁸อ.ม., อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กระจายงานให้กับสมาชิกแต่ละแห่ง ในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนจากการให้บริการโฮมสเตย์แบบเป็นกันเอง เหมือนเป็นสมาชิกของครอบครัว ใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียง รักษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบบ้านสวน ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ทำให้ชุมชนโฮมสเตย์ มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงได้โดยยึดหลักการให้บริการที่ดีคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้านต่าง ๆ ด้วยการปฏิบัติตนให้เหมาะสมในฐานะผู้ให้บริการ แยกผู้มาเยือน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ ยึดมั่นในคุณธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธ

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. โฮมสเตย์ 3. เอกลักษณ์ 4. การเพิ่มรายได้
5. ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

Abstract

This research aimed 1) to describe the management of homestays in maintaining the identity and increase revenue to the community Mae Klong 2) to describe their involvement in the management of homestay to maintain its identity and increase revenue for the community, the Mae Klong and 3) to seek the Buddhist principles used in the management of homestay to maintain its identity and increase revenue to the community Mae Klong.

The results of research were found that homestay management to manage a network, kinship. Senior managers have a break to members of the network. Do not focus on profitable business. Services with courtesy, sincere smile, talk to become familiar with a virtual visit relatives. Safety, let surfer leisure. This service can be made according to the principle of moderation. Community participation in the network and centralized coordination of distributed tasks to each member in maintaining the identity and increase revenue to the community by serving as a friendly homestay, members of the family, a self-sufficient lifestyle, culture and life style garden. Complete ecosystem, homestay is the community's prosperity and stability, based on the principle that good service is the magnanimous various fields with their practice to fit in as a separate class. Not exploited adherence to moral traditions of Buddhism.

Key Words : 1. Management 2. Homestay 3. Identity 4. Income
5. Community of Mae Klong River

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ. ศ. 2555-2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ข้อ 2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2556 : 61) รวมถึง

นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559) ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 3 การอนุรักษ์ เสริมสร้าง และพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 บริหารจัดการและการใช้ ประโยชน์ทรัพยากรการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ และ คัดกรองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เรื่องเดียวกัน, 77-78) ดังที่กลุ่มโฮมสเตย์ปลายโพงพาง ตำบล ปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รวมกลุ่มให้บริการนักท่องเที่ยวตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็น ต้นมา ซึ่งจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์หรือ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เนื่องจากภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนล่างติดทะเลอ่าวไทย ระยะทาง อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร อีกทั้งเป็นเมืองที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สถานที่ ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

จากกระแสการท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวที่ได้รับความนิยมอย่างมากในด้านการพักผ่อนในช่วง วันหยุด เพราะปัจจัยความสะดวกเรื่องระยะทางและระยะเวลา เป็นเหตุให้เกิดการขยายตัวและพัฒนารูปแบบ การให้บริการที่หลากหลายกระจายไปทั่วทั้งอำเภออัมพวา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิด ผลกระทบอย่างมากทั้งด้านบวกและด้านลบแก่ท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างจากการพัฒนาที่ ขาดสมดุล จากการขาดการวางแผนที่ดีรองรับปัญหาการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในปริมาณมากเกินไป กว่าที่ศักยภาพของพื้นที่จะรองรับได้ (อารยา ศานติสร และคณะ) เมื่อผู้ประกอบการโฮมสเตย์ขาดทั้ง ประสบการณ์ ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและด้านการตลาด จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการ โฮมสเตย์โดยภาพรวม รวมทั้งเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น สภาพสิ่งแวดล้อม การคมนาคม การรักษาความสะอาด การอนุรักษ์บ้านทรงไทย เป็นต้น ตลอดจนการมีสิ่งอำนวยความสะดวกจำนวนมาก ให้แก่นักท่องเที่ยว จนสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมของโฮมสเตย์ ปัญหาที่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามขาดการบริหารจัดการโฮมสเตย์ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่อรักษา เอกลักษณ์ของ โฮมสเตย์ จนทำให้กิจการเสียหายและสูญเสียเอกลักษณ์ของโฮมสเตย์ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตตามครรลองธรรมชาติ วิถีชีวิตตามครรลองวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการในการ แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ตลอดจนรักษาเอกลักษณ์โฮมสเตย์ปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามให้ดำรงอยู่คู่กับวิถีชีวิต ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

2. โจทย์วิจัย

2.1 ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองมีการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ ให้กับชุมชนอย่างไร

2.2 ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และ เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างไร

2.3 ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารจัดการ โสมสเตย์ เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการโสมสเตย์ในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

3.2 เพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมในการการบริหารจัดการโสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

3.3 เพื่อวิเคราะห์การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารจัดการโสมสเตย์ เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

4.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

4.2 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

4.3 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการแสวงหาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการการบริหารจัดการโสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

4.4 นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการบริหารจัดการโสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการโสมสเตย์และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ประกอบการ รวมทั้งการออกแบบคำถามสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการโสมสเตย์และนำคำสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ สรุปรวมเป็นผลงานวิจัยนำเสนอประโยชน์และคุณค่าของเอกลักษณ์ของการบริหารจัดการ โสมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามแนวทางสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา

6. ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล และการสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสำรวจสภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชน และการศึกษาประวัติชีวิตของผู้นำกลุ่ม แล้วได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการและทฤษฎี นอกจากนี้ยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวข้องทั้งเอกสารราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ต้องเพื่อดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สังเคราะห์ และให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ดำเนินการแล้วนั้น สามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น ดังนี้

หลักในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย ได้กล่าวในแนวทางเดียวกันว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์ปลายโพงพางเป็นการบริหารแบบเครือข่าย โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดการแบ่งงานแก่สมาชิก ซึ่ง **ส.จ. ธวัช บุญพัต** เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริการจัดการกระจายนักท่องเที่ยวเข้าพักตามบ้านของสมาชิก หากสมาชิกในเครือข่ายสนใจดำเนินการในรูปแบบโฮมสเตย์ก็แจ้งความจำนงได้ที่หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกในครัวเรือนนั้น เมื่อรับนักท่องเที่ยวมาแล้วจะช่วยบริการตามหน้าที่ของตน เช่น จัดที่พัก ห้องน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ กล่าวได้ว่าเป็นการบริหารแบบเครือข่าย เอื้อเฟื้อต่อผู้มาพัก ไม่นั่นเรื่องผลกำไรเชิงธุรกิจ ให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยแลกเปลี่ยนสร้างความคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยวเสมือนเป็นญาติพี่น้องมาเยี่ยมเยือน ดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชมหิ่งห้อย ล่องเรือชมสวน เป็นต้น

การมีโฮมสเตย์มีผลต่อคุณภาพชีวิตและรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า โฮมสเตย์มีผลทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้เหตุผลประกอบว่า การดำเนินชีวิตของชุมชนไม่ได้ให้บริการในรูปแบบโฮมสเตย์มาแต่เดิม แต่เมื่อมีการสนับสนุนและเป็นนโยบายจากภาครัฐ ทำให้มีการดำเนินการโดยการรวมกลุ่มคนในชุมชนเป็นเครือข่าย ซึ่งการดำเนินการระยะแรก ๆ ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลัก มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดความภาคภูมิใจที่มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเที่ยวและพักอาศัย ทำให้รู้จักคนต่างถิ่น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ได้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของคนต่างถิ่น ได้เรียนรู้พูดคุยกับคนจากหลากหลายอาชีพ เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับคนในครอบครัว

ผลการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง พบว่าได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้

ชุมชน โดยให้เหตุผลประกอบว่า ชุมชนโฮมสเตย์บ้านปลายโพงพางมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงได้ดังเช่นปัจจุบัน เพราะได้ยึดหลักการให้บริการที่ดีคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้านต่าง ๆ เช่น ความสะอาดสบายในการพักอาศัย มีการบริการด้วยความจริงใจ มีเมตตาริจิต มีน้ำใจ แบ่งปันพืชผักผลไม้ที่ปลูกไว้ตามสวนที่ออกผลผลิตตามฤดูกาลให้แก่นักท่องเที่ยวโดยไม่ต้องซื้อหา การพูดจาด้วยคำที่ไพเราะเหมาะสม ไม่โกหกหลอกลวงนักท่องเที่ยว ให้บริการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความเป็นกันเอง เป็นกัลยาณมิตร ดูแลนักท่องเที่ยวด้วยความปรารถนาดี มีความหวังดีกับผู้มาเยือนให้มีความสุขเป็นเสมือนการดูแลญาติพี่น้องของตนเอง การปฏิบัติตนให้เหมาะสมในฐานะผู้ให้บริการ ไม่เอารัดเอาเปรียบ ยึดมั่นในคุณธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธ

7. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านปลายโพงพาง ในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาความเป็น

เอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนจากการให้บริการโฮมสเตย์ โดยมีการรักษาวัฒนธรรมแบบวิถีชีวิตบ้านสวน ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ทั้งต้นไม้ ล้าคลองต่าง ๆ คงความเป็นสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ ทั้งนี้ เป็นเพราะชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นเครือข่ายและมีศูนย์กลางการประสานงานจึงสรุปได้ว่า การร่วมกันรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ การไม่เบียดเบียนและอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ มีเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก เป็นรากฐานสำคัญของการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง พบว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านปลายโพงพงต้องบริหารแบบเครือข่าย มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดการแบ่งงานแก่สมาชิก หากสมาชิกในเครือข่ายสนใจดำเนินการในรูปแบบโฮมสเตย์จะแจ้งความจำนงได้ที่หัวหน้ากลุ่ม ให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยแลกเปลี่ยนสร้างความคุ้นเคยกับท่องเที่ยว บริการตามกำลังที่สามารถจะกระทำได้ โดยใช้หลักความพอเพียงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างดี โดยไม่ต้องแข่งขันดิ้นรนจนเกินพอดี เพราะการใช้ชีวิตที่พอดีกับสิ่งที่ตนมียอมทำให้เกิดความสุขขึ้นเพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยวและทำให้มีความสุข มีความเป็นกันเองเสมือนบ้านของตน ให้ความอบอุ่นแก่นักท่องเที่ยว เกิดความประทับใจตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “วิสาส ปรมา ยาติ” ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง (ธมมปทฎฐกถา สุขวคค, 126) ทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน คือ ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน”

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการ โฮมสเตย์พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง โดยยึดมั่นในคุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธ ที่ปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 นอกจากนี้ยังมี หลักกัลยาณมิตรธรรม และหลักฆราวาสธรรม จึงสรุปได้ว่าความเป็นคนมีน้ำใจไมตรี เอื้ออารีต่อเพื่อนมนุษย์ ถือว่าเป็นอุดมมงคลสูงสุดของความเป็นผู้อยู่ครองเรือน

8. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการโฮมสเตย์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์ต้องบริหารแบบเครือข่าย มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดการแบ่งงานแก่สมาชิก หากสมาชิกในเครือข่ายสนใจดำเนินการในรูปแบบโฮมสเตย์ก็จะแจ้งความจำนงได้ที่หัวหน้ากลุ่ม เป็นการบริหารแบบเครือข่ายติดต่อผู้มาพัก ให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส โดยใช้หลักความพอเพียงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักพร สุทนต์ เรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการความพึงพอใจในธุรกิจโฮมสเตย์ : กรณีศึกษา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า โฮมสเตย์ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีจุดเด่น คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การทำสวนผัก สวนผลไม้ ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เที่ยวชมวัด หรือเที่ยวชมตลาด ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ล่องเรือชมวิถีเกษตร เลือกรื้อสินค้าจากสวน เรือนพายเรือ

ยามเย็น ล่องเรือชมหิ่งห้อย ช่วงเช้าทำบุญตักบาตรทางเรือ ได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีตามธรรมชาติ

การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ โกวิท พงงาม ได้สรุปการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

การนำหลักธรรมมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมเรื่องสงเคราะห์กัน คุณเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 อย่าง คือ 1) ทาน หมายถึง การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2) ปิยวาจา หมายถึง พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ 3) อตถจริยา หมายถึง บำเพ็ญประโยชน์ 4) สมานัตตตา หมายถึง ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สร้อยสิมมิลล์ ชื่อชัชว เรื่อง “แนวทางในการพัฒนาคุณภาพที่พักแบบโฮมสเตย์ในตลาดอัมพวา” พบว่า ปัจจุบันคนในสังคมส่วนใหญ่ต้องการที่จะหันกลับสู่ความเป็นธรรมชาติ ความเรียบง่ายและหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในเมือง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นคนมีน้ำใจ ไม่ตรี เอื้ออารีต่อเพื่อนมนุษย์ ถือว่าเป็นอุดมมงคลสูงสุดของความเป็นผู้อยู่ครองเรือน อันเป็นหลักธรรมที่นำมาสร้างการเป็นกัลยาณมิตรต่อนักท่องเที่ยวที่มาพักอยู่ด้วยกัน

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นการบริหารแบบเครือข่าย ระบบเครือข่าย มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดการแบ่งงานแก่สมาชิกในเครือข่าย ไม่เน้นเรื่องผลกำไรเชิงธุรกิจ จึงควรนำรูปแบบการบริหารนี้ไปเป็นต้นแบบในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการทำโฮมสเตย์ให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่อไป

2) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนจากการให้บริการโฮมสเตย์นั้น โดยลักษณะทั่วไปของบ้านที่เข้าร่วมโครงการจะใช้บ้านพักเป็นแบบบ้านทรงไทย ไม่ได้ปรับปรุงให้เป็นแบบสมัยใหม่ (Modern Style) ให้บริการแบบเป็นกันเอง เหมือนเป็นสมาชิกของครอบครัว ใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียง ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ได้มีการรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบบ้านสวน ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ทั้งต้นไม้ ล้ำคลองต่าง ๆ คงความเป็นธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ จึงควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ เพื่อการพัฒนาและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

3) ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนโฮมสเตย์มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงได้ดังเช่นปัจจุบัน เพราะได้ยึดหลักการให้บริการที่ดีคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้านต่าง ๆ จึงควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเสริมสร้างคุณธรรมแก่ชุมชน โดยจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันในชุมชน เช่น กิจกรรมการตักบาตรทางเรือ ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

- 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโฮมสเตย์แบบเครือข่ายตามวิถีชาวบ้าน
- 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรักษาอัตลักษณ์ของเครือข่ายโฮมสเตย์
- 3) ควรวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาธุรกิจ โฮมสเตย์

10. เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

ข้อมูลทุติยภูมิ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552.

โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์, 2553.

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของหน่วยงานภาครัฐที่ เสนอของงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2556.

พัฒนาการท่องเที่ยว, สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. การจัดการท่องเที่ยวและเกณฑ์ มาตรฐานโฮมสเตย์. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552.

ภัคพร สุทนต์. “พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจในธุรกิจโฮมสเตย์: กรณีศึกษาอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554.

สร้อยสิริขันธ์ ชื่อชัช. “แนวทางในการพัฒนาคุณภาพที่พักแบบโฮมสเตย์ในตลาดน้ำอัมพวา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.

11. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์เนศ ต่วนชะเอม ที่ปรึกษางานวิจัย ซึ่งได้กรุณาช่วยตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้แนะนำเกี่ยวกับการวิจัยเป็นอย่างดี